

Opiniërend

Van blootstellingsscenario's in het VIB naar risicobeoordeling voor de werkplek: Voorstel voor een pragmatische aanpak

Evelyn Tjoe Nij¹, Dook Noij², Paul van de Sandt²

Trefwoorden: REACH, Arbowetgeving, blootstellingsscenario, downstream gebruiker, risicobeoordeling

Samenvatting

Nederlandse bedrijven hebben bij het beheersen van blootstelling aan gevaarlijke stoffen te maken met zowel verplichtingen vanuit de Arbowetgeving als de REACH-verordening. Zowel de nationale overheid als Europese Commissie geven aan dat Arbo- en REACH-wetgeving complementair zijn aan elkaar. Onze ervaring in de praktijk is echter dat voor de risicobeoordeling van blootstelling aan gevaarlijke stoffen de wettelijke kaders onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Verschillen tussen de risicobeoordeling volgens de Arbowet en de REACH regelgeving worden toegelicht aan de hand van de resultaten van een deskundigenbijeenkomst en een tweetal workshops met arbeidshygiënisten. Een deel van de discrepanties is gelegen in de verschillen in uitgangspunten bij een werkplekrisicobeoordeling (Arbowet) en een risicobeoordeling van een stof voor een bepaald gebruik (REACH). De blootstellingsscenario's die vanuit REACH worden opgesteld zijn voor de industrie, als gebruiker in of aan het eind van de stoffenketen ("downstream" gebruiker), bruikbaar als eerste screening, maar geen vervanging voor een werkplekrisicobeoordeling. Industriële bedrijven ervaren de dubbele beoordeling volgens Arbowet en REACH als een administratieve last, zonder dat het bijdraagt aan verbetering van arbeidsomstandigheden. Op grond van de opgedane ervaringen is een pragmatische en vereenvoudigde aanpak geformuleerd om te voldoen aan de voorwaarden van het blootstellingsscenario volgens REACH. De verwachting is dat invoering van deze aanpak zal resulteren in een betere inbedding van de REACH-informatie uit het veiligheidsinformatieblad in de arbeidshygiënische werkplekbeoordeling en daarmee zal bijdragen aan een effectievere implementatie door bedrijven.

REACH risicobeoordeling in de praktijk

Aanleiding voor discussie over blootstellingsscenario's

Met de introductie van REACH worden blootstellingsscenario's (Exposure Scenarios of ES) toegevoegd aan veiligheidsinformatiebladen (VIBs) van chemische stoffen. Echter, hoe die ingepast moeten worden in de arbeidshygiënische risicobeoordeling in het kader van de Arbowet, en wat de verplichtingen zijn vanuit de REACH wetgeving, is nog steeds niet altijd even duidelijk. Eerder uitgebrachte handreikingen,

zoals de handreiking REACH en Arbo uit 2011 (Inspectie SZW, 2011) stellen dat beide wetgevingen complementair zijn en elkaar aanvullen. Dat is ook het standpunt van de overheid, zoals beschreven in het artikel elders in deze uitgave (Verbist et al., 2022). De ervaring van in de chemische industrie werkzame arbeidshygiënisten is echter dat deze handreikingen nog onvoldoende praktische handvatten bieden voor het gelijktijdig voldoen aan zowel de Europese REACH wetgeving als de Nederlandse Arbowet. Hierbij gaat het met name om de compliance check van de ES in het kader van de REACH verordening ten opzichte van de blootstellingsbeoordeling vanuit de Arbowet. De REACH regelgeving voor ES biedt weinig flexibiliteit in de interpretatie ervan. De ervaring leert wel dat de Nederlandse Arbeidsinspectie bij inspecties in de industrie de arbeidshygiënische werkplekbeoordeling leidend vindt en niet de ES vanuit het VIB. Om onnodige administratieve lasten te voorkomen zou het voor bedrijven ondubbelzinnig duidelijk moeten worden hoe de inspectie omgaat met de blootstellingsbeoordelingen vanuit beide wetgevende kaders.

Volgens de auteurs kan met een pragmatische en vereenvoudigde aanpak voor toepassing van blootstellingsscenario's een betere aansluiting gemaakt worden met de Nederlandse ARBO-wetgeving.

De ervaringen met het naleven van de blootstellingsscenario-vereisten vanuit REACH, waarbij al een goed werkend systeem is om aan de Arbowet te voldoen, waren aanleiding om in februari 2018 een bijeenkomst met een aantal deskundige arbeidshygiënisten (waaronder de auteurs) te organiseren. Doel van deze bijeenkomst was enerzijds het uitwisselen van ervaringen met het uitvoeren van de REACH Exposure Scenario-check of ES-check door "downstream" gebruikers naast de al bestaande RI&E. Anderzijds is informatie uitgewisseld over de werkwijzen in verschillende bedrijven, en zijn ook mogelijke vereenvoudigingen voor de uitvoering van de ES-check verkend.

In dit artikel worden de ervaringen en uitkomsten van deze en een aantal vervolgbijeenkomsten besproken. Ook wordt een voorstel gedaan voor een pragmatische aanpak die industriële "downstream" gebruikers echt helpt om te

¹ Dow Benelux B.V. - De mening in het artikel is de mening van de auteurs en vertegenwoordigd niet per se de mening van DOW.

² Op persoonlijke titel

Correspondentieadres: Evelyn Tjoe Nij, DOW Benelux B.V., Postbus 48, 4530 AA Terneuzen

voldoen aan beide wetten (en daarmee aan bescherming van de gezondheid van werknemers), zonder dat dit leidt tot een onnodige administratieve last.

Deskundigenbijeenkomst

Tijdens de bovengenoemde deskundigen bijeenkomst in februari 2018 werd een aantal knelpunten benoemd:

- Vanwege de onduidelijkheden en onbekendheid met de REACH wetgeving wachten veel bedrijven met het uitvoeren van de ES-check.
- Bij bedrijven die wel een ES-check hebben geïmplementeerd, zijn er grote verschillen in de aanpak; bij veel van deze bedrijven is de werkwijze nog in ontwikkeling.
- Bij veel bedrijven bestaat de indruk dat men veel dubbel werk moet doen, zonder toegevoegde waarde voor het beschermingsniveau voor werknemers. De ES-check wordt vooral gezien als een administratieve last.
- Met de REACH wetgeving zijn nieuwe concepten en terminologie (blootstellingsscenario, gebruiksdirectoren zoals de PROC³) (ECHA, 2015) geïntroduceerd die voor veel arbodeskundigen niet erg begrijpelijk zijn.
- De door het Europees Agentschap voor Chemische stoffen (ECHA) uitgebrachte richtsnoeren (ECHA, 2018; ECHA, 2016) voor toepassing van de ES-check zijn in de praktijk voor gebruikers niet realistisch.
- De kwaliteit van de blootstellingsscenario's in de VIB's is soms onder de maat of te generiek voor een specifieke werkplek. Vaak wordt in de blootstellingsscenario's niet de arbeidshygiënische strategie gevolgd, maar wordt volstaan met advies voor gebruik van persoonlijke beschermingsmaatregelen.
- In geval van afwijkingen (toepassing niet beschreven; andere beheersmaatregelen of condities) moet een bedrijf contact opnemen met de leverancier; de praktijk wijst uit dat antwoorden van leveranciers lang op zich laten wachten (of nooit gegeven worden); daarnaast is het probleem dat de leverancier in de meeste gevallen niet de producent is die verantwoordelijk is voor het blootstellingsscenario en de benodigde kennis niet in huis heeft.

Besloten werd om de geconstateerde knelpunten in de vorm van een workshop voor te leggen aan een grotere groep van arbeidshygiënist

Eerste ES-check workshop (2018)

Als vervolg op de bijeenkomst van de deskundigen is tijdens het NVvA symposium in april 2018 een eerste workshop georganiseerd om de ervaringen met de ES-check breder te toetsen (Noij et al, 2018). Aan de hand van een drietal casussen werd aan circa 25 deelnemers gevraagd om een ES-check uit te voeren. Hierbij kregen ze vooraf al een

aantal instructies om de uitvoering van de ES-check te vergemakkelijken en te vereenvoudigen. De bevindingen van de deelnemers onderschreven in grote lijnen de constatering uit de bijeenkomst met arbeidshygiënist in februari eerder dat jaar. Daarnaast waren er aanvullende bevindingen:

- De uitvoering van de ES-check is tijdrovend; de administratieve last is groot, zonder dat het bijdraagt aan verbetering van werkomstandigheden.
- De feitelijke werkplekcondities en beheersmaatregelen zijn vaak heel anders dan zoals omschreven in een blootstellingsscenario.
- De in de workshop vooraf aangereikte instructies om de ES-check uit te voeren vereenvoudigen de uitvoering van de ES-check en beperken de benodigde tijd ervoor.

De bevindingen van de bijeenkomst met arbeidshygiënist en van de ES-check workshop zijn vervolgens door de auteurs in juni 2018 gepresenteerd aan vertegenwoordigers van de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De NLA onderkende in die bijeenkomst de problemen met de uitvoering van de ES-check en had ook belangstelling voor de suggesties voor een vereenvoudigde en meer pragmatische aanpak. Zij deed het voorstel om hiervoor draagvlak te zoeken op Europees niveau. In september 2018 is de problematiek van de ES-check gepresenteerd door een van de auteurs (D. Noij) aan het SLIC-Chemex comité (SLIC= Senior Labour Inspectors Committee, CHEMEX = werkgroep rond REACH gerelateerde uitdagingen voor nationale arbeidsinspecties). Deze presentatie werd goed ontvangen en heeft geresulteerd in een uitnodiging voor een voordracht tijdens een ECHA FORUM⁴ bijeenkomst in november 2018. De voordracht (Tjoe Nij et al, 2018) tijdens het ECHA FORUM werd gegeven door een andere coauteur (E. Tjoe Nij). Helaas gingen de aanwezige afgevaardigden van lidstaten en de erkende belangenorganisaties geen discussie aan over dit onderwerp. Volgens de voorzitter wordt met een pragmatische aanpak formeel niet aan de wetgeving voldaan. In de wandelgangen werd wel gesuggereerd dat "het gezond verstand" leidend zou moeten zijn.

Tweede ES-check workshop (2019)

In april 2019 is tijdens het jaarlijkse NVvA symposium een tweede workshop⁵ georganiseerd. Hierin gingen circa 25 deelnemers met een arbeidshygiënische achtergrond aan de slag met het beoordelen van een VIB met blootstellingsscenario's aan de hand van een vereenvoudigde aanpak (Noij & Tjoe Nij, 2019). Deze vereenvoudigde aanpak is ontwikkeld naar aanleiding van de ervaringen in de eerste NVvA workshop in 2018. Er is getracht om vast te stellen welke elementen wel te controleren en dus ook

³ *Process Category (PROC): een van de vijf descriptor in het ECHA "Use Descriptor System" (ECHA, 2015), dat de toegepaste techniek of het toegepaste proces beschrijft en daarmee een indicatie geeft van de potentiële blootstelling voor werknemers.*

⁴ *Het Forum voor de uitwisseling van handhavinginformatie is een Europees netwerk van instanties die verantwoordelijk zijn voor de handhaving van onder meer de REACH-verordening*

⁵ <https://www.arbeidshygiene.nl/symposium/vorige-symposia/symposium-2019/>

te handhaven zijn, en wat als “good practice” aangenomen kan worden.

Casus ES-check workshop

Tijdens de workshop is door de deelnemers een oefening gedaan met blootstellingsscenario's. Als oefening werd een VIB van waterstofperoxide gebruikt, waarbij alleen de relevante informatie uit secties 1, 2, 8.1, 8.2 en 9 van het VIB werd gegeven. Deelnemers kregen een half uur om een korte handleiding en de beschrijving van de toepassing van het professioneel gebruik van waterstofperoxide in de schoonmaak door te lezen en een vragenformulier in te vullen.

Als casus is gekozen voor een bestaande bedrijfsactiviteit waar meetgegevens voor beschikbaar zijn. Uit de resultaten van deze metingen kan worden geconcludeerd dat de blootstelling aan waterstofperoxide via inhalatie voldoende beheerst is. Waterstofperoxide kan ook effecten geven op de huid, waarvoor eveneens beschermingsmaatregelen getroffen moeten worden. Om reden van de beschikbare tijd tijdens de workshop en om de casus niet te ingewikkeld te maken is de focus gelegd op beheersing van inhalatoire blootstelling.

De toepassing van het product werd als volgt beschreven: het verdunnen van het product van 16% naar een 3% oplossing, gebruik met een mop op de vloer, toepassen met sprayflacon en sopdoeken, en het met water nabehandelen na vijf minuten inwerktijd.

Op het formulier moest door de deelnemers de juiste procesbeschrijving (PROC) gekozen worden bij een handeling. Een lijst met mogelijk relevante PROC's en de beschrijving van deze PROC's was bijgevoegd. Vervolgens werd gevraagd aan de deelnemers om uit het VIB de titel van het blootstellingsscenario erbij te zoeken. Het doel daarvan was het evalueren of de toepassing gedekt werd door het blootstellingsscenario en of de eerder gekozen PROC's in het blootstellingsscenario als deelactiviteiten van het scenario (zogenoeten “Contributing Scenarios”) voorkwamen. Als laatste werd gevraagd of de operationele condities en beheersmaatregelen zoals beschreven in het voorbeeld overeenkwamen met de gegevens in het blootstellingsscenario van het VIB.

Resultaten ES check workshop

De resultaten van de oefening zijn kort samengevat in Tabel 1.

De resultaten (Tabel 1) laten zien dat alleen voor de deelactiviteit verspuiten er unaniem voor dezelfde PROC werd gekozen (PROC 11). Voor het schenken (hetgeen nodig is om een oplossing te maken), werden vier verschillende PROC's opgegeven (maar niet de PROC die naar de mening van de auteurs de juiste is (PROC 9)).

Tabel 1: beschreven (deel)activiteiten uit de oefening en de door de deelnemers gekozen PROC's⁶

Beschrijving van de (deel)activiteit	PROC
Schenken	4 / 5 / 8a / 19
Verdunnen	5 / 8a / 19
Mengen	5 / 19
Toepassing: verspuiten	11
Toepassing: moppen	10 / 13
Spoelen / schoonmaken	10 / 13 / 19

De keuze van het relevante blootstellingsscenario in het VIB was unaniem en correct: gebruik als reinigingsmiddel. In het ES omvat het scenario de volgende deelactiviteiten, oftewel PROC's: 4, 10, 11, 13 & 19. Twee-derde van de deelnemers vond dat daarmee het gebruik gedekt was. De overige deelnemers vonden dat niet alle PROC's die nodig waren voor de toepassing in dit blootstellingsscenario waren opgenomen.

Bij het vergelijken van de operationele condities (OC) en beheersmaatregelen (RMM: Risk Management Measures) uit de beschrijving van de toepassing en de OC/RMM's in het blootstellingsscenario werden door elke deelnemer wel twee of drie verschillen aangegeven (zie Tabel 2). Driekwart van de deelnemers gaf daarom aan dat de OC/RMM's uit de toepassing niet overeenkomen met het blootstellingsscenario.

Tabel 2: Vergelijking van de Operationele Condities (OC) en beheersmaatregelen (RMM: Risk Management Measures) *

OC/RMM zoals beschreven in de oefening	OC/RMM zoals beschreven in het blootstellingsscenario (VIB)
Geen lokale afzuiging	Lokale afzuiging waar emissie voor kan komen
Werkkleding	Beschermende kleding
Veiligheidsbril	Gelaatsscherm
Concentratie 16% (geconcentreerd) Concentratie 3% (verdund)	Concentratie 12%
Gebruik 1 uur per dag	Gebruik 8 uur per dag
Geen informatie over hygiënemaatregelen	Hygiëne maatregelen

* N.B.: enkele van de verschillen hebben betrekking op te nemen maatregelen ter beheersing van huidblootstelling. Zoals aangegeven is hier om reden van tijd en complexiteit in de workshop niet verder op ingegaan en is de ES-check beperkt tot de inhalatoire blootstelling.

Alhoewel uit de meetgegevens bleek dat de blootstelling via inhalatie beheerst was, gaven veel deelnemers toch aan dat contact opgenomen moest worden met de leverancier, een veiliger product gebruikt moest worden, of dat er aanvullende beheersmaatregelen genomen moesten worden. Anderen gaven aan dat er geen actie vereist is omdat de blootstelling via inhalatie beheerst is volgens de

⁶ Beschrijving PROC's: REACH Richtsnoer R.12 Gebruiksbeschrijving (ECHA, 2015)

meetrapportage. Volgens sommigen moeten de blootstellingsmetingen wel bij de ES-check gevoegd worden.

Evaluatie Casus

De gekozen casus is er slechts één uit honderden zo niet duizenden praktijkvoorbeelden. Eén casus is uiteraard niet representatief voor alle praktijksituaties, waar de blootstelling volgens de Arboret als beheerst kan worden beschouwd, maar waar volgens de REACH ES check aanvullende maatregelen genomen moeten worden. Wel kan worden gesteld dat deze casus zeer illustratief is voor het type problemen waar bedrijven mee geconfronteerd worden bij het uitvoeren van ES checks.

Onder de arbeidshygiënist die deelnamen aan de workshop bleek men het vrijwel altijd eens te zijn over de titel van het gebruik, oftewel het blootstellingsscenario. Echter, bij het toekennen van deelactiviteiten ("Contributing Scenarios" => PROC's) zijn er duidelijk interpretatieverschillen. Dit geeft aan dat het niet zo eenduidig is om te beoordelen welke activiteiten (en bijbehorende PROC's) deel uitmaken van het van toepassing zijnde ES. Dit compliceert de verdere uitvoering van de ES check door bedrijven, met name wanneer moet worden nagegaan of de bij deze activiteiten te treffen operationele condities en beheersmaatregelen overeenkomen met de situatie in het eigen bedrijf.

De operationele condities (OCs) en beheersmaatregelen (RMMs) in het ES zijn duidelijk, maar komen overduidelijk niet overeen met die uit het praktijkvoorbeeld. Daarmee is deze situatie volgens de REACH regelgeving niet beheerst. Uit metingen is echter gebleken dat de blootstelling via inhalatie wel voldoende beheerst is. Het bedrijf zou de eigen bedrijfsomstandigheden zo kunnen aanpassen dat wel wordt voldaan aan het ES. Dit is echter geen zinnige maatregel, aangezien de blootstellingssituatie beheerst is. Wat voor opties heeft een bedrijf in zo'n situatie dan wel? Onderstaand volgt een aantal andere opties die tijdens de workshop niet behandeld zijn.

Een mogelijkheid is toepassing van "scaling". Hierbij wordt het effect op blootstelling van een factor gecompenseerd door aanpassing van een andere factor, bijvoorbeeld werken met een lagere concentratie in plaats van toepassing van lokale afzuiging. Alhoewel scaling op zich een elegante mogelijkheid is om afwijkende operationele condities en beheersmaatregelen met elkaar in overeenstemming te brengen, is de toepassing in de praktijk vrijwel onmogelijk. Hier zijn namelijk zeer strikte voorwaarden aan verbonden. Het vereist dat het VIB gedetailleerde informatie geeft over de uitvoering van de blootstellingsschatting en nadrukkelijk de voorwaarden voor toepassing van scaling beschrijft.

In het merendeel van de VIB's ontbreekt deze informatie gedeeltelijk of in zijn geheel.

Andere mogelijke stappen zijn contact opnemen met de leverancier met een verzoek om aanpassing van het blootstellingsscenario of het zoeken van een andere leverancier. De leverancier is echter zelden de opsteller van het blootstellingsscenario (dat is de registrant). De praktijk wijst uit dat leveranciers niet of nauwelijks reageren op verzoeken van eindgebruikers. Dat geldt ook voor registranten, als het überhaupt al mogelijk is om na te gaan wie de oorspronkelijke registrant is. Het overstappen op een andere leverancier, alleen vanwege het al dan niet passend zijn van een Exposure Scenario, is een nogal administratieve oplossing. De gevaren van het product zullen niet veranderen. De blootstellingsbeoordeling in het kader van de Arboret ook niet.

Tot slot kan het bedrijf ook een eigen REACH chemische veiligheidsbeoordeling uitvoeren en ECHA (het European Chemical Agency in Helsinki) notificeren dat de werkelijke condities en beheersmaatregelen anders zijn dan beschreven in het blootstellingsscenario. Dit is, gezien de arbeidshygiënische expertise die dit vraagt en de eraan verbonden administratieve handelingen, in de praktijk niet voor alle bedrijven uitvoerbaar.

Zoals al aangegeven, illustreert deze casus de problemen waar bedrijven mee geconfronteerd worden in situaties waar de blootstelling volgens de Arboret als beheerst kan worden beschouwd, maar waar volgens het REACH ES aanvullende beheersmaatregelen nodig zijn.

Voorstel voor een pragmatische aanpak

De ervaringen uit de twee workshops en de reacties op de presentaties hebben geleid tot het formuleren van een pragmatische aanpak voor de ES-check door bedrijven voor Veiligheidsinformatiebladen (VIB's) met blootstellingsscenario's:

- Documenteer datum ontvangst en controle VIB.
- Controleer in het VIB⁷: datum (recent), juiste taal (NL), juist format (16 secties), signaal woorden, H-zinnen.
- Controleer of het eigen gebruik/de toepassing is gedekt (zie sectie 1 van het VIB of de inhoudsopgave van blootstellingsscenario's in de bijlage van het VIB).
- Controleer grenswaarden en gebruik van juiste persoonlijke beschermingsmiddelen (zie sectie 8).
- Communiceer met de leverancier als het VIB niet klopt, of als het eigen gebruik/toepassing niet gedekt is.
- Is er een RI&E (werkplek-/blootstellingsbeoordeling) voor het product beschikbaar?⁸
  - JA: Beslis zelf en documenteer of de generieke maatregelen in het blootstellingsscenario (OC/RMM)

⁷ Door de Nederlandse arbeidsinspectie en de inspectie ILT is een hulpmiddel ontwikkeld dat bedrijven bij de check van het VIB kan ondersteunen: www.vib-check.nl.

⁸ Als onderdeel van het antwoord op deze vraag moet ook worden nagegaan of de arbeidshygiënische strategie is gevolgd voor het opstellen van het ES, of de juiste grenswaarde als referentie is gebruikt en of er geen aanvullende eisen zijn voor zogeheten CMR stoffen (Carcinogeen, Mutageen, Reprotoxisch)

gebruikt kunnen worden als bron voor informatie over veilig gebruik, in aanvulling op de werkplekbeoordeling. Belangrijk criterium hierbij is in hoeverre de arbeidshygiënische strategie gevolgd wordt in het ES.

- NEE: Indien gebruik gedekt is, neem de generieke maatregelen in het blootstellingsscenario (OC/RMM) als uitgangspunt voor opstellen van de RI&E (werkplekbeoordeling) van het product (veilige werkwijze).

Context voor de pragmatische aanpak voor de ES-check

De REACH-verordening en de Arbowet hebben als gezamenlijk doel dat de risico's voor werknemers als gevolg van blootstelling aan chemische stoffen voldoende beheerst zijn. Echter, de risicobeoordelingen zoals uitgevoerd voor REACH zijn anders van aard dan die gedaan conform de Arbowet. Blootstellingsscenario's die door registranten (producenten van chemicaliën) in de context van REACH worden opgesteld zijn van nature 'generiek'⁹, terwijl bij de risicobeoordeling in het kader van de Arbowet specifieke werkplek- en taakinformatie wordt meegenomen.

Zo kan het blootstellingsscenario in het veiligheidsinformatieblad van een geleverde stof uitgaan van een open toepassing van de stof en specificeren dat er een plaatselijke afzuiging nodig is om de concentratie in de lucht op de werkplek laag genoeg te houden. In de praktijk kan de afnemer de stof echter in een gesloten systeem gebruiken zonder emissie naar de lucht op de werkplek. Dan is die afzuiginstallatie natuurlijk niet nodig.

Het naast elkaar bestaan van deze twee wettelijke kaders heeft geleid tot onzekerheden over de naleving voor fabrikanten en “downstream” gebruikers van chemische stoffen. De discussies over de beste manier om met dit samenspel tussen de twee wettelijke kaders om te gaan, zijn momenteel nog gaande. In de loop der jaren is in verschillende fora onderstreept hoe belangrijk het is om de verbinding tussen REACH en de Arbowet te verduidelijken, met als belangrijk discussiepunt de manier waarop het blootstellingsniveau op de werkplek moet worden beoordeeld. Perspectieven van achtereenvolgens de regelgever, toezichthouder en chemische industrie worden hieronder belicht.

Positie van de regelgever

Vanuit de regelgever (Europese Commissie) wordt ten aanzien van de toepassing van het blootstellingsscenario de nadruk gelegd op systemische oplossingen om de voornaamste overlappingsen en verschillen aan te pakken (tweede evaluatie van REACH; Europese Commissie, 2018). Voorbeelden van voorgestelde maatregelen liggen vooral op het niveau van ontwikkeling en verbetering van hulpmiddelen, betere coördinatie van nationale inspectiediensten en harmonisatie van grenswaarden

ontwikkeling. Aanvullend heeft de Raad van de Europese Unie (Raad van de Europese Unie, 2019) de Europese Commissie in december 2019 verzocht om “het raakvlak tussen de wetgeving inzake VGW en de REACH-wetgeving TE VERDUIDELIJKEN en de coördinatie TE VERBETEREN door transparante procedures en criteria te ontwikkelen die moeten worden gebruikt bij de keuze van de meest geschikte regelgevende opties voor elke stof.”

Positie van de toezichthouder

Volgens de Arbowet moet de werkgever zelf beoordelen welke maatregelen in het bedrijf noodzakelijk en mogelijk zijn om blootstellingen aan chemische stoffen te beheersen. In de handreiking REACH Arbo (Inspectie SZW, 2011) wordt het VIB met ES gezien als het centrale instrument voor de overdracht van informatie. In de handreiking wordt een aantal belangrijke aandachtspunten aangestipt voor het gebruik van de REACH-informatie voor het arbobeleid. Zo wordt gesteld dat het ES meestal niet voldoende documentatie is voor de RI&E. De RI&E moet in het algemeen specifiek ingaan op de eigen werkplekomsomstandigheden. Alleen maar controleren en bevestigen dat de werkpleksituatie voldoet aan de beschrijving van het blootstellingsscenario in het veiligheidsinformatieblad is volgens de NLA te beperkt. Anderzijds wordt aangegeven dat wel voldaan moet worden aan het blootstellingsscenario uit het VIB (inclusief de REACH grenswaarde (DNEL)), ook als volgens de Arbowet de blootstelling beheerst is.

Positie van de chemische industrie

Cefic (European Chemical Industry Council) beschouwt Arbo- en REACH-wetgeving als complementair aan elkaar in de context van de bescherming van werknemers. Cefic vindt dat werknemersbescherming op risico's moet zijn gebaseerd en ondersteund moet worden door een sterke betrokkenheid van en goede dialoog tussen sociale partners. Cefic erkent ook dat er verduidelijking nodig is over het raakvlak tussen deze twee wetgevingskaders. Dit is vooral van belang om het MKB, inclusief microbedrijven, te helpen bij het beoordelen van hun risico's en het nemen van de juiste beschermingsmaatregelen voor hun werknemers. In een paper geeft Cefic haar interpretatie van blootstellingsscenario's (CEFIC, 2020):

“Blootstellingsscenario's moeten worden gezien als een informatiebron en/of een screeningmethode voor een eerste risicobeoordeling. Een gefaseerde aanpak wordt voorgesteld, beginnend met een generieke risicobeoordeling zoals vereist door de REACH-wetgeving, gevolgd door een diepgaande taak- en werkplek specifieke risicobeoordeling. Hoewel het doel van de implementatie van de blootstellingsscenario's is om bij te dragen aan het veilige gebruik van een chemische stof, moet op grond van de Arbowet worden aangetoond dat het risico afdoende wordt beheerst voor de respectievelijke activiteiten. Als de meer gedetailleerde en taak-specifieke beoordeling concludeert

⁹ Een gebruik (Identified use) omvat per definitie een zekere diversiteit aan werkplekken

dat de risico's op de werkplek voldoende zijn beheerst, is tegelijkertijd de conclusie dat er wordt voldaan aan het blootstellingsscenario, zonder de noodzaak om een chemische veiligheidsbeoordeling voor "downstream" gebruikers op te stellen en ECHA op de hoogte te stellen in geval van afwijking van de exacte inhoud van het blootstellingsscenario."

Conclusies

Voor bedrijven die gevaarlijke stoffen gebruiken, is het vol- doen aan de wettelijke (REACH) regels voor blootstellingss- scenario's verplicht, maar dit kan niet de risicobeoordeling op de werkplek vervangen. Wij (de auteurs) concluderen dat blootstellingsscenario's nuttige informatie kunnen verschaffen voor een arbeidshygiënische risicobeoordeling. Maar er zijn ook zorgen over de begrijpelijkheid en kwaliteit van blootstellingsscenario's. Voor een betere aansluiting tussen REACH- en Arbowetgeving zullen veranderingen nodig zijn in de regelgeving zelf en/of in richtlijnen van bijvoorbeeld ECHA. De auteurs vinden dat veranderingen in de richting van de in dit artikel genoemde pragmatische aanpak nuttig zouden zijn. Daarnaast is ook een vereenvou- diging en harmonisatie wenselijk. Deze veranderingen zul- len tijd kosten. In de tussentijd is het zinvol om een pragma- tische benadering te hanteren voor de implementatie van blootstellingsscenario's op bedrijfsniveau. Hierbij moet het uitgangspunt zijn dat een beperkte administratieve check van de ES's secundair is aan de blootstellingsbeoordeling die uitgevoerd wordt als voorgeschreven in de Arbowet.

De acceptatie van de dekking van het geïdentificeerde ge- bruik en van het blootstellingsscenario als informatiebron/ screeninginstrument zal naar verwachting resulteren in een betere inbedding van de REACH-informatie in de arbeidshy- giënische werkplekbeoordeling. Dit zal bijdragen aan een effectievere implementatie door bedrijven van de risicobe- oordeling van de werkplek, en dus aan de verbetering van de veiligheid en gezondheid van werknemers.

Rol van de arboprofessional

Arboprofessionals, in het bijzonder arbeidshygiënisten, hebben een belangrijke rol te vervullen bij het ondersteu- nen en adviseren van bedrijven op welke wijze aan zowel Arbowet als REACH regelgeving voldaan kan worden. In de praktijk wordt dit door arboprofessionals goed ingevuld ten aanzien van het voldoen aan de Arbowet, maar zijn ze bij het voldoen aan de verplichtingen van de REACH regelge- ving minder in beeld.

Dat begint al bij het REACH registratie proces, waar op het terrein van de blootstelling- en risicoschatting arboprofes- sionals slechts beperkt betrokken zijn, terwijl hier de kern van hun expertise ligt. Een hogere mate van betrokkenheid zal zeker leiden tot meer op de praktijk afgestemde opera- tionele condities en beheersmaatregelen in het ES van het VIB. En daarmee zullen blootstellingsscenario's bijdragen aan het veiliger werken met chemische stoffen.

Wat voor opties zijn er voor een grotere betrokkenheid?

Voor arbeidshygiënisten/ arboprofessionals die bedrijven ondersteunen waar gewerkt wordt met chemische stoffen:

- Een actieve rol om de informatie in een VIB maximaal te benutten. Als er blootstellingsscenario's bij het VIB zitten, betekent dit ook het nagaan hoe deze informatie kan bijdragen aan een veilige werkwijze.
- Een actieve rol om leveranciers te benaderen als er iets niet lijkt de kloppen of ontbreekt in het VIB of het blootstellingsscenario. Om de juiste vragen te stellen is uiteraard wel meer kennis vereist over wat een bloot- stellingsscenario is. Ook kennis van de verordening over indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels (Classification, Labelling and Packaging of substances and mixtures (CLP) Verordening (EG) nr. 1272/2008) is hiervoor essentieel. Hier ligt een rol voor de beroepsvereniging in het organiseren van training en coaching.

Voor arbeidshygiënisten werkzaam in de chemische indus- trie (nationaal of op Europees niveau):

- Meepraten in nationaal en Europees verband over het stellen van minimum vereisten voor blootstellings- scenario's. Dit kan helpen bij het beter laten aansluiten van blootstellingsscenario's op wat nodig is aan infor- matie op de werkplek.
- Meehelpen met het uitvoeren van risicoanalyses om blootstellingsscenario's op te stellen die meer in lijn zijn met de vereisten vanuit de Arbowet (of in Europees verband: de Occupational Safety and Health (OSH) regelgeving).
- Meepraten over al dan niet wenselijke veranderingen ten behoeve van veilige werkomstandigheden nu de REACH wet al dan niet gedeeltelijk herzien gaat worden. Een voorbeeld hiervan is de Mixture Assessment Factor (MAF), die de Europese Commissie wil introduceren om onbedoelde combinatieblootstelling te verlagen. Deze kan tot gevolg hebben dat veel meer beheersmaat- regelen genomen moeten worden, terwijl dit volgens een werkplekrisicobeoordeling vanuit de Arbowet niet nodig is.

Door een grotere betrokkenheid kan worden bereikt dat de beroepsgroep beter in beeld komt als experts op het gebied van blootstelling- en risicobeoordeling. Maar hopelijk kan het er op termijn ook toe leiden dat de REACH regelgeving zodanig wordt aangepast dat er werkelijk sprake is van complementair zijn van Arbo- en REACH-wetgeving. De Europese Commissie heeft voor 2022 een aanpassing van de REACH regelgeving aangekon- digd. Hier ligt een mooie kans voor de beroepsgroep om te werken aan verbetering van wetgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden.

Dankwoord

De auteurs danken Erik Kateman en andere collega's die hebben geholpen bij de organisatie van de workshops. Ook de deelnemers willen we van harte bedanken. Daarnaast ook speciale dank aan collega's van de Nederlandse Arbeidsinspectie en het RIVM voor de waardevolle discussies en het kritisch meeleezen.

Literatuur

- European Chemicals agency (ECHA). (2015) REACH Richtsnoer R.12 Gebruiksbeschrijving. Beschikbaar via URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/13632/information_requirements_r12_nl.pdf/01fb8d15-6817-4974-b2e0-a4856a1e9fd2.
- European Chemicals agency (ECHA). (2016) How downstream users can handle exposure scenarios. Beschikbaar via URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/17250/du_practical_guide_13_en.pdf/2c3bc624-fb3c-4515-a581-87b79d460d38.
- European Chemicals agency (ECHA). (2018) Guide on Safety Data Sheets and Exposure Scenarios. Beschikbaar via URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/2138220/sds_es_guide_en.pdf.
- Europese Commissie. (2018) Algemeen verslag van de Commissie over de werking van REACH en evaluatie van bepaalde elementen; Conclusies en maatregelen. European Chemicals agency (ECHA). Beschikbaar via URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0116&from>.
- CEFIC (2020) Cefic's views on the interplay between REACH & OSH legislation. Beschikbaar via URL: <https://cefic.org/app/uploads/2021/02/Cefics-views-on-the-interplay-between-REACH-and-OSH-legislation.pdf>.
- Inspectie SZW. (2011) Handreiking REACH en Arbo; REACH informatie ten behoeve van het Arbobeleid in bedrijven. Beschikbaar via URL: <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/binaries/nlarbeidsinspectie/documenten/brochures/2011/12/15/handreiking-reach-en-arbo/Handreiking-REACH-en-Arbo.pdf>.
- Noij D, Bommer R, van de Sandt P, Tjoe Nij E, Verbist K. (2018) Hoe voer je een REACH Exposure Scenario Check uit? Beschikbaar via URL: <https://www.arbeidshygiene.nl/-uploads/files/insite/sessie-b-noij-verbist-reach-exposure-scenarios.pdf>.
- Noij D, Tjoe Nij E. (2019) REACH Exposure Scenario Check Voorbeelden uit de praktijk en voorstel voor een pragmatische aanpak. Beschikbaar via URL: https://www.arbeidshygiene.nl/-uploads/files/insite/190410_sessie-ee_noij_escheck.pdf.
- Raad van de Europese Unie. (2019) Een nieuw strategisch EU-kader voor gezondheid en veiligheid op het werk: gezondheid en veiligheid op het werk in de EU beter implementeren - Ontwerpconclusies van de Raad. Beschikbaar via URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14630-2019-INIT/nl/pdf>.
- Tjoe Nij E, Noij D, Vallotton N. (2018) REACH Exposure Scenario Check. Industry experience and Proposal for a pragmatic approach. Beschikbaar via URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/4767503/f31_6-6-2_cefic2_dow_en.pdf/784af71c-6d48-6716-7137-1658b1a41589.
- Verbist K, Waegemaekers M, Beetstra R. (2022) Relatie tussen Arbowedgeving en REACH voor de beheersing van werknemersblootstelling aan chemische stoffen. Tijdschrift voor toegepaste Arbowedwetenschap; 35 (2): 39-46.